

DATUM
2025-08-25
ERT DATUM
2025-05-14

DIARIENR
2025/119-4
ER BETECKNING
KN2025/01042

Regeringskansliet
Klimat- och näringslivsdepartementet
103 33 Stockholm

En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem (SOU 2025:14)

Utredningens redovisning av problembilden tydliggör behovet av att utveckla den svenska lagstiftningen och förbättra sanktionssystemet för att komma till rätta med den växande miljöbrottsligheten.

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag om att:

- utöka vandelsprövningen för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet,
- utöka användningen av miljöstraffavgifter och se över avgiftsnivåerna och
- införa en författningsreglerad samverkan mellan myndigheter på nationell och regional nivå.

Statskontoret avstyrker utredningens förslag om att:

- införa en möjlighet för kommuner att överlämna ärenden till länsstyrelse.

Vi gör också några medskick till regeringen baserat på våra erfarenheter när det gäller att främja ett effektivt resursutnyttjande, motverka risker för otillåten påverkan av tjänstepersoner och korruption samt utvärdering av förändringen.

Utökad vandelsprövning för miljöfarlig verksamhet

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag om en utökad vandelsprövning för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet.

Vi anser att det är en positivt att utveckla tillsynsmyndigheternas prövning av verksamhetsutövare innan denne inleder en tillståndspliktig verksamhet. Det kan förhindra uppenbart olämpliga verksamhetsutövare att bedriva miljöfarlig verksamhet. En utvecklad prövning är därmed en kostnadseffektiv brottsförebyggande åtgärd som kan motverka viss miljöbrottslighet jämfört med att i efterhand via tillsyn eller domstolsavgöranden komma till rätta med brister.

Utökad användning av miljöskaktionsavgifter och översyn av avgiftsnivåerna

Statskontoret tillstyrker förslagen om dels att utöka användningen av miljöskaktionsavgifter, dels att Naturvårdsverket får ett uppdrag att göra en översyn av avgiftsnivåerna. Statskontoret är positivt till att i större utsträckning använda ekonomiska styrmedel för att åstadkomma den önskade förändringen – att allvarliga miljöbrott utreds och hanteras av rättsväsendet medan mindre allvarliga förseelser hanteras av tillsynsmyndigheter. En översyn av avgiftsnivåerna är därför en viktig del i den förändring som utredningen föreslår.

Författningsreglerad samverkan mellan myndigheter

Statskontoret tillstyrker förslaget om att en författningsreglerad samverkan mellan berörda myndigheter införs på nationell och regional nivå i syfte att bekämpa miljöbrottslighet.

Utredningens förslag om att denna samverkan ska regleras i författningar och utgå från myndigheternas uppgifter är enligt Statskontorets mening väsentlig för att samverkan ska fungera. Analyser som Statskontoret har gjort visar att otydligheter i myndigheternas ansvar och roller ofta är ett hinder för att utveckla en effektiv samverkan. Vi har också sett att bristande samordning mellan myndigheter kan leda till ineffektiv resursanvändning och dubbelarbete. Att stärka samordningen kan bidra till bättre styrning och mer effektiv användning av statens resurser.¹

Statskontoret bedömer att det är en fördel om Polismyndigheten eller annan lämplig myndighet får till uppgift att ge stöd till länsstyrelserna för att fullgöra de uppgifter som den föreslagna samverkan mellan berörda myndigheter innebär. Enligt utredningens förslag ska länsstyrelserna ansvara för de regionala samverkansfunktionerna. Statskontoret har i tidigare analyser konstaterat att det finns utmaningar i länsstyrelsernas arbete med att stödja kommunerna och att utöva tillsyn på ett likvärdigt och ändamålsenligt sätt.² Det är därför viktigt att det finns stöd för att utveckla de regionala samordningsfunktionerna så att dessa ges goda förutsättningar att effektivt bekämpa miljöbrottsligheten.

¹ Se till exempel Statskontoret 2016:26. *Utvecklad styrning – om sammanhållning och tillit i förvaltningen*, Statskontoret (2017). *Frivillig samverkan mellan myndigheter – några exempel*, Statskontoret (2022). *Regeringens styrning i tvärsektoriella frågor – en studie om erfarenheter och utvecklingsmöjligheter* och Statskontoret (2020). *Förvaltningsmodellen under coronapandemin*.

² Se exempelvis Statskontoret (2025). *I gränslandet mellan nationellt och lokalt – En studie av länsstyrelsernas roll gentemot kommunerna*.

Vid uppföljning av arbetet bör frågan om hur samverkan mellan myndigheterna fungerar ingå. Detta skapar förutsättningar för att eventuella brister när det gäller samverkan mellan myndigheterna kan åtgärdas.

Möjlighet för kommun att överlämna ärenden till länsstyrelse

Statskontoret avstyrker förslaget om att införa en möjlighet för kommuner att överlämna tillsynsärenden för handläggning till länsstyrelse.

Vi anser att det behövs ytterligare analyser bland annat när det gäller länsstyrelsernas förutsättningar att svara för en sådan uppgift. Utredningen pekar på att länsstyrelsens möjligheter att säkra kompetens och resurser får generellt anses vara bättre än små kommuner. Statskontoret menar att denna fråga inte är tillräckligt belyst av utredningen eftersom storleken på länsstyrelserna varierar vilket sannolikt även resurser, kompetens och andra förutsättningar för miljötillsyn också gör. Det innebär att förutsättningar för länsstyrelserna att ta över handläggningen av ärenden från kommunerna kan variera i likhet med kommunernas förutsättningar.

Ytterligare åtgärder för att minska risker för otillåten påverkan och korruption

Mot bakgrund av att miljöbrottsligheten är ett växande hot mot säkerheten och en lönsam verksamhet för den organiserade brottsligheten är det angeläget att vidta ytterligare åtgärder för att bekämpa miljöbrottsligheten. De kommunala tillsynsmyndigheterna behöver ha ett gott stöd i detta arbete. Utöver utredningens förslag om att ärenden ska kunna lämnas över till länsstyrelsen kan det behövas ytterligare kontroll av tillsynsverksamheten. Utredningen redovisar att det finns indikationer på att risker för korruption är större hos de kommunala tillsynsmyndigheterna än hos länsstyrelserna, bland annat beroende på att den kommunala tillsynen är en politiskt styrd organisation. Utredningen pekar på att sådana missförhållanden skulle kunna upptäckas inom ramen för länsstyrelsernas kontroll av kommunerna.

Statskontoret konstaterar att länsstyrelserna har ett generellt ansvar att följa upp och utöva tillsyn över kommunernas miljötillsyn, enligt miljötillsynsförordningen (2011:13). Statskontoret vill därför lyfta fram de möjligheter som finns att genom länsstyrelsens granskning av kommunernas tillsyn. Granskningen kan omfatta angelägna områden som exempelvis risker för korruption och otillåten påverkan. Statskontoret har framhållit att det är viktigt att förebygga såväl korruption som otillåten påverkan inom den offentliga förvaltningen. I likhet med otillåten påverkan är korruption ett rättssäkerhetsproblem och ett demokratiproblem för samhället som helhet. Exempelvis har vi påpekat att i de fall det blir allmänt känt att misstankar om korruption har förekommit utan att de hanterats ordentligt

riskerar förtroendeskanen för kommunen att bli särskilt stor.³ Regeringen kan därför överväga om det är lämpligt att ge länsstyrelserna ett särskilt uppdrag att identifiera brister i miljötillsynen som exempelvis risker för korruption och otillåten påverkan inom myndighetsutövningen.

Uppföljning, utvärdering och resurser

Statskontoret konstaterar att utredningens förslag innebär en förhållandevis stor förändring av miljöstraffrätten och sanktionssystemet för att komma till rätta med miljöbrottsligheten. Statskontoret anser att det är viktigt att följa genomförandet för att se om alla delar av systemet fungerar som avsett.

Statskontoret anser att ett effektivt sanktionssystem ska bidra till att motverka icke önskvärda beteenden. Det handlar om att brott och regelöverträdelser ska upptäckas och leda till sanktioner som speglar brottets eller regelöverträdelsens allvar. För att systemet ska vara effektivt krävs också att de myndigheter som är en del av sanktionssystemet har resurser för uppgifterna. Utredningen konstaterar att det behövs resurser för att bygga upp de samordningsfunktioner som föreslås och i övrigt för att genomföra de föreslagna förändringarna. Statskontoret anser att behovet av resurser behöver följas för att säkerställa att erforderliga resurser finns och används ändamålsenligt så att miljöbrottsligheten bekämpas. En effektiv tillsyn är ett väsentligt brottsförebyggande verktyg eftersom noggrann och regelbunden kontroll gör det svårare för kriminella att undgå upptäckt. Det är därför viktigt att säkerställa att det finns resurser för tillsyn utöver de föreslagna förändringarna.

Enligt Statskontorets mening är det också önskvärt att resultatet av den föreslagna förändringen utvärderas efter en period för att undersöka om önskade resultat har uppnåtts. Resultatet bör då ligga till grund för eventuellt fortsatta systemförbättringar för att komma till rätta med miljöbrottsligheten.

Generaldirektör Annelie Roswall Ljunggren har beslutat i detta ärende. Utredningschefen Gabriel Brandström samt utredare Lena Sandström, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Annelie Roswall Ljunggren

³ Statskontoret (2023). *Nya utmaningar och gamla problem – Om korruption i kommuner och regioner*. Rapport 2023:13.

Lena Sandström